

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

19 май 2017 година

ПЪРВИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой ред НЕ е допусната правописна грешка?

- А) преодоляване, рядко, видяли
- Б) вглабяване, кавалер, лъжлив
- В) неустойка, настройка, редакции
- Г) прискърбие, гърмовен, светъл

2. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) изгрев, податлив, водолаз
- Б) изпаднал, гладка, възторжен
- В) холандски, расистки, светски
- Г) згазя, сватбари, отбрана

3. В кой от редовете НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Чужденецът беше очарован от мелодичността и от моща на родопските песни.
- Б) Поводът беше много специален и затова още от сутринта се чувствах особено.
- В) Бях убедена, че дори със затворени очи ще мога да намеря пътя до къщата му.
- Г) Катинарят на външната врата подсказваше, че тук отдавна никой не живее.

4. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) Според последните проучвания тъмносиният цвят е предпочитан от повечето модни дизайнери и през този сезон.
- Б) Развитието на лозаро-винарския сектор у нас беше една от главните теми на последното ни заседание.
- В) На една от оживените улици преди няколко седмици отвориха малък магазин за електро уреди.
- Г) Той не успял да отговори на всички зададени въпроси, но въпреки това се класирал за следващия кръг.

5. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) На Цветница празнуват всички хора, носещи имена на растения.
- Б) Интересно е, че на територията на Черна Гора се намират 40 езера.
- В) Вероятната причина за смъртта на Симеон Велики е сърдечен удар.
- Г) Сред най-известните легенди за жени войводи е тази за Сирма войвода.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

Защитата на двамата обвиняеми, които бяха обрели няколко златарски магазина (А) и бяха откраднали над двеста златни предмета (Б), между които и 30 диамантени пръстени (В), беше поета от тримата най-известни адвокати (Г) в града.

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Сребърните и златните бижута ще бъдат изложени на тази витрина.
- Б) Знаех, че упоритият и старателен младеж ще постигне добри резултати.
- В) Отговорността за всичко, което се случва на борда, носи капитана.
- Г) От Столичната община обявиха, че ще следят за спазването на правилата.

8. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Състезателите бяха настанени на първия и на втория етаж на хотела.
- Б) Тук можем да се наслаждаваме на спокойствието и на чистия въздух.
- В) Минавайки на път за работа през парка, едно куче внезапно ме нападна.
- Г) Още от дете обичам да разглеждам и да чета интересни книги.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Любителите на папагалите ще се запознаят с особеностите на червената ара, на зелената ара и на военната ара.
- Б) Катедралата в центъра на града, построена в характерния за деветнадесети век стил е следващият обект от туристическата програма.
- В) Погледната отдалече, уникалната скална композиция край Варна наистина прилича на полуразрушен дъвен замък.
- Г) Ежедневните тренировки във фитнеса обаче трябва задължително да се съчетаят и с подходящ за възрастта хранителен режим.

10. В кое от изреченията НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Карнавалните маски се изработват от картон, дърво, пластмаса и кожа, и могат да представят различни характери.
- Б) Ясно е, че децата, които растат с домашни любимци, се учат в ранна възраст да проявяват отговорно отношение.
- В) За да се предпазят от студа, императорските пингвини се скупчват на едно място като се редуват кой да е в средата.
- Г) Запознах се с родителите, които поканих на срещата и дълго си говорихме за оценките и за дисциплината на децата.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Остроумието в сложни ситуации винаги е било неговата запазена мярка.
- Б) Обичам да го слушам, защото винаги се изразява лаконично и кратко.
- В) Целта на добрите оратори е да въздействат с думите си на публиката.
- Г) След преживения шок мъжът получи анамнеза и забрави цялото си минало.

12. В кой ред фразеологичните словосъчетания са синоними?

- А) трепва ми сърцето – къса ми се сърцето
- Б) вкарвам в пътя – слагам на мястото
- В) кривя си шапката – свалям шапка
- Г) скубя си косите – вадя си очите

13. От кое стихотворение е посоченият откъс?

Всички те знаят:

*„Отечеството
е в опасност!“*

Прекрасно:

но – що е отечество?

- А) „Ний“
- Б) „Септември“
- В) „Борба“
- Г) „Линее нашто поколение“

14. В кой ред всички творби са написани от Иван Вазов?

- А) „Стария музикант“, „Разни хора, разни идеали“, „Заточеници“
- Б) „Българският език“, „Левски“, „При Рилския манастир“
- В) „Един убит“, „Паисий“, „Обесването на Васил Левски“
- Г) „Под игото“, „Дядо Йоцо гледа“, „През чумавото“

15. Тиха и Величко са герои от творбата:

- А) „През чумавото“
- Б) „Шибил“
- В) „Бай Ганьо“
- Г) „Чичовци“

16. Коя от изброените творби е лирическа миниатюра?

- А) „До моето първо либе“
- Б) „Спи езерото; белостволи буки“
- В) „Българският език“
- Г) „Ралица“

17. В коя от посочените творби с хумористичен тон са представени жизнерадостта и любознателността на възрожденските българи?

- А) „Бай Ганьо“
- Б) „До моето първо либе“
- В) „Кочо“
- Г) „Чичовци“

18. В кой от редовете и в двете творби на Христо Ботев се появява мотивът за неизживяната младост?

- А) „Моята молитва“, „Елегия“
- Б) „Майце си“, „Хаджи Димитър“
- В) „Борба“, „Обесването на Васил Левски“
- Г) „Майце си“, „До моето първо либе“

19. Кое твърдение НЕ е вярно за творчеството на Христо Смирненски?

- А) В творчеството на Христо Смирненски бунтът на социално онеправданите е основна тема.
- Б) В творчеството на Христо Смирненски лирически герои са бедните и страдащите хора на града.
- В) Творчеството на Христо Смирненски дава основание да бъде наречен „поет на българското село“.
- Г) В творчеството на Христо Смирненски се изразява надеждата, че старият свят ще бъде заменен от нов свят на справедливостта.

20. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно?

- А) Гневът и тревогата са състояния, характерни за експресионистичната творба.
- Б) Поемата на Гео Милев „Септември“ е повлияна от естетиката на експресионизма.
- В) Гротеската е характерен похват за експресионистичната художествена творба.
- Г) Българският експресионизъм се развива в края на XIX век.

21. Каква композиционна роля изпълнява пресъздаването на разрушителната природна стихия в поемата „Градушка“?

- А) експозиция
- Б) завръзка
- В) кулминация
- Г) развръзка

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Той ли, ил някой негов наместник,
син на Лойола и брат на Юда,
предател верен и жив предвестник
на нови тегла за сиромаси...*

- А) оксиморон
- Б) метафора
- В) антитеза
- Г) метонимия

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 30. включително)!

ТЕКСТ 1

Пчелният мед е хранителен течен или кристализирал продукт, произвеждан от медоносни пчели от **нектара** на цветовете. Медоносните пчели спомагат и за опрашването на растенията. Пчелите изсмукват с хоботчето си нектара от растението и го събират в медовото си стомахче. Обогатеният с ензими нектар се пренася от пчелата към кошера. Количеството нектар, което донася една пчела, е от 45 до 60 мг. То се предава на 4 – 5 кошерни пчели, които на свой ред го предават на 8 – 10 други, наречени приемачки. Пчелите го преместват многократно от медовото си стомахче към хоботчето, като така изпаряват водата от нектара. Когато водното съдържание намалее до 35 – 40%, пчелите го отлагат под формата на малки капчици по стените или дъното на восъчната килийка и постепенно я изпълват. Когато водното съдържание в нектара достигне 15 – 20%, а количеството на захарозата под действието на ензимите достигне до 5%, нектарът се превръща в пчелен мед.

Медът е комбинация от захари и други съставки. Медът е основно фруктоза (около 38,5%) и глюкоза (около 31%), което го прави сходен до синтетично получения захарен сироп, който е около 48% фруктоза, 47% глюкоза и 5% захароза. В меда има и други въглехидрати, следи от някои витамини и минерали, ензими и др. Както всички останали хранителни подсладители, медът е основно захари и не е значим източник на витамини и минерали. Точният състав на меда зависи от цветовете, които пчелите са опрашвали.

Пчелният мед се използва основно като хранителен продукт. Той е източник на освобождаваща се бързо енергия и на лесноусвоими въглехидрати. Използва се при лечение на гастрити и на променена киселинност на стомаха. Оказва лечебен ефект при заболявания на дихателната система, при чернодробни заболявания, а също и при възпаления на кожата и на лигавиците, което се дължи на антибактериалното му действие. Пчелният мед се използва и в козметиката под формата на маски и кремове, в които влизат и други съставки.

ТЕКСТ 2

– **От десетилетия произвеждате мед и други пчелни продукти. Какво представлява медът?**

– Пчелният мед представлява сладък сок, който пчелите събират от растенията, преработват го, обогатяват го с **ензими** и го складират във въсърни пити. Още древните гърци обожавали меда, приемайки го за важен елемент при храненето. Това намира отражение и в митологията им – амброзията, храната на боговете, представлявала смес от мляко и мед. Пчелният мед е подходящ за всички възрасти.

– **Какви са ползите от консумацията на мед?**

– Укрепва имунната система, защото притежава удивителното свойство да унищожава бактериите. Дава енергия, облекчава болките в гърлото и намалява кашлицата. Пречиства организма от токсините. В пчелния мед се съдържат вещества, повишаващи жизнената дейност на организма. Наблюденията са показали, че спортистите, които употребяват мед преди състезания или в почивките между тях, бързо възстановяват изразходваната мускулна енергия. Медът дава сила и издръжливост на трениращите. Мнозина лекари препоръчват пчелния мед на възрастни хора и на деца, а също и на хора, които се възстановяват след продължително боледуване.

– **Какво количество мед може да се приема дневно?**

– Медът оказва лечебно действие, ако се приема в подходящи ежедневни дози. Той е най-полезен, ако се приема под формата на воден разтвор (една супена лъжица мед в 1 чаша хладка вода) 3 пъти дневно, но 1,5 – 2 часа преди ядене. Всекидневната доза за възрастен човек е около сто грама. На децата се дава 3 пъти дневно по 1 чаена лъжичка, което представлява приблизително около тридесет грама на ден. Приемането на по-големи дози пчелен мед вреди на организма и изтощава задстомашната жлеза.

– **Как да съхраняваме меда?**

– Медът е един от най-трайните хранителни продукти, има неограничена трайност. Съхранява се в стъклени, глинени, порцеланови, керамични или дървени съдове на тъмно, прохладно и сухо място, където няма странични миризми. Преките слънчеви лъчи са пагубни за меда. След 48 часа непрекъснато слънчево облъчване ферментите в пчелния мед се разрушават. При температура над 150° животворният балсам става просто въглехидратна смес. Медът не бива да се съхранява в метални съдове заради киселините, съдържащи се в него. Те може да предизвикат окисляване, а това да доведе до увеличаване съдържанието на тежки метали и до намаляване на полезните вещества в меда.

23. От коя сфера на общуване е текст 1?

- А) от естетическата сфера
- Б) от научната сфера
- В) от битовата сфера
- Г) от институционалната сфера

24. Кое от посочените твърдения е вярно за текст 1?

- А) Текстът дава сведения за производството и качествата на меда.
- Б) Текстът внушава необходимостта от употреба на пчелни продукти.
- В) Текстът нормативно регламентира съставките на качествения мед.
- Г) Текстът рекламира полезното действие на пчелните продукти.

25. Какво е значението на думата *нектар*, използвана в текст 1?

- А) напитка от ферментирал мед, консумирана от боговете
- Б) сладък сок, образуван в цветовете на някои растения
- В) газирана напитка от консервирани плодове
- Г) разредена смес от захар, вода и плодов сок

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 1?

- А) Пчелите събират нектара, като го изсмукват с медовото си стомахче.
- Б) Пчелният мед съдържа основно фруктоза и глюкоза.
- В) Съставът на меда зависи от цветовете, които пчелите са опрашвали.
- Г) Пчелният мед има лечебен ефект при възпаления на кожата.

27. От коя сфера на общуване е текст 2?

- А) от институционалната сфера
- Б) от научната сфера
- В) от естетическата сфера
- Г) от медийната сфера

28. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 2?

- А) В текста се дава информация за лечебните свойства на пчелния мед.
- Б) В текста се представят резултати от научни опити с пчелния мед.
- В) В текста се предлагат примерни ежедневни дози за прием на пчелен мед.
- Г) В текста се дават препоръки за съхранението на пчелния мед.

29. Използваната в текст 2 дума *ензими*, е:

- А) термин
- Б) архаизъм
- В) жаргонна дума
- Г) диалектна дума

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текст 2?

- А) Древните гърци смятали меда за важен елемент при храненето.
- Б) Лекарите не препоръчват консумирането на пчелен мед от деца.
- В) Големите дози от пчелния мед са полезни за задстомашната жлеза.
- Г) Добре е медът да се съхранява единствено в метални съдове.

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

19 май 2017 година

ВТОРИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите със свободен отговор запишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място!

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 31. до 34. включително)!

ТЕКСТ 1

Пчелният мед е хранителен течен или кристализирал продукт, произвеждан от медоносни пчели от **нектара** на цветовете. Медоносните пчели спомагат и за опрашването на растенията. Пчелите изсмукват с хоботчето си нектара от растението и го събират в медовото си стомахче. Обогатеният с ензими нектар се пренася от пчелата към кошера. Количеството нектар, което донася една пчела, е от 45 до 60 мг. То се предава на 4 – 5 кошерни пчели, които на свой ред го предават на 8 – 10 други, наречени приемачки. Пчелите го преместват многократно от медовото си стомахче към хоботчето, като така изпаряват водата от нектара. Когато водното съдържание намалее до 35 – 40%, пчелите го отлагат под формата на малки капчици по стените или дъното на восъчната килийка и постепенно я изпълват. Когато водното съдържание в нектара достигне 15 – 20%, а количеството на захарозата под действието на ензимите достигне до 5%, нектарът се превръща в пчелен мед.

Медът е комбинация от захари и други съставки. Медът е основно фруктоза (около 38,5%) и глюкоза (около 31%), което го прави сходен до синтетично получения захарен сироп, който е около 48% фруктоза, 47% глюкоза и 5% захароза. В меда има и други въглехидрати, следи от някои витамини и минерали, ензими и др. Както всички останали хранителни подсладители, медът е основно захари и не е значим източник на витамини и минерали. Точният състав на меда зависи от цветовете, които пчелите са опрашвали.

Пчелният мед се използва основно като хранителен продукт. Той е източник на освобождаваща се бързо енергия и на лесноусвоими въглехидрати. Използва се при лечение на гастрити и на променена киселинност на стомаха. Оказва лечебен ефект при заболявания на дихателната система, при чернодробни заболявания, а също и при възпаления на кожата и на лигавиците, което се дължи на антибактериалното му действие. Пчелният мед се използва и в козметиката под формата на маски и кремове, в които влизат и други съставки.

ТЕКСТ 2

– **От десетилетия произвеждате мед и други пчелни продукти. Какво представлява медът?**

– Пчелният мед представлява сладък сок, който пчелите събират от растенията, преработват го, обогатяват го с **ензими** и го складират във восъчни пити. Още древните гърци обожавали меда, приемайки го за важен елемент при храненето. Това намира отражение и в митологията им – амброзията, храната на боговете, представлявала смес от мляко и мед. Пчелният мед е подходящ за всички възрасти.

– **Какви са ползите от консумацията на мед?**

– Укрепва имунната система, защото притежава удивителното свойство да унищожава бактериите. Дава енергия, облекчава болките в гърлото и намалява кашлицата. Пречиства организма от токсините. В пчелния мед се съдържат вещества, повишаващи жизнената дейност на организма. Наблюденията са показали, че спортистите, които

употребяват мед преди състезания или в почивките между тях, бързо възстановяват изразходваната мускулна енергия. Медът дава сила и издръжливост на трениращите. Мнозина лекари препоръчват пчелния мед на възрастни хора и на деца, а също и на хора, които се възстановяват след продължително боледуване.

– **Какво количество мед може да се приема дневно?**

– Медът оказва лечебно действие, ако се приема в подходящи ежедневни дози. Той е най-полезен, ако се приема под формата на воден разтвор (една супена лъжица мед в 1 чаша хладка вода) 3 пъти дневно, но 1,5 – 2 часа преди ядене. Всекидневната доза за възрастен човек е около сто грама. На децата се дава 3 пъти дневно по 1 чаена лъжичка, което представлява приблизително около тридесет грама на ден. Приемането на големи дози пчелен мед вреди на организма и изтощава задстомашната жлеза.

– **Как да съхраняваме меда?**

– Медът е един от най-трайните хранителни продукти, има неограничена трайност. Съхранява се в стъклени, глинени, порцеланови, керамични или дървени съдове на тъмно, прохладно и сухо място, където няма странични миризми. Преките слънчеви лъчи са пагубни за меда. След 48 часа непрекъснато слънчево облъчване ферментите в пчелния мед се разрушават. При температура над 150° животворният балсам става просто въглехидратна смес. Медът не бива да се съхранява в метални съдове заради киселините, съдържащи се в него. Те може да предизвикат окисляване, а това да доведе до увеличаване съдържанието на тежки метали и до намаляване на полезните вещества в меда.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете САМО буквите на ЧЕТИРИТЕ факта, които ПРИСЪСТВАТ в посочените текстове.

А) Количеството нектар, което донася една пчела, се предава на 4 – 5 кошерни пчели, които го предават на 8 – 10 приемачки.

Б) Нектарът се превръща в пчелен мед, когато водното съдържание намалее до 35 – 40%.

В) Водата се изпарява от нектара, докато пчелите го преместват многократно от медовото си стомахче към хоботчето.

Г) Медът не е основен източник на витамини и минерали, защото съдържа основно захари.

Д) Пчелният мед се използва единствено в козметиката под формата на маски и кремове.

Е) Отношението на древните гърци към меда е отразено и в митологията им – амброзията представлявала смес от мляко и мед.

Ж) Полезната дневна доза мед при децата е приблизително около триста грама, които се разпределят на три приема през деня.

З) Ако се съхранява в стъклени, глинени, порцеланови, керамични съдове, годността на меда е около десет години.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е ОБЩОТО, за което се говори в ДВАТА текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 2-3 изречения формулирайте собствена теза по една от посочените теми:

Пчелният мед и храненето

Медът и нашето здраве

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко основното в съдържанието на текст 1.

35. За всяко празно място изберете НАЙ-УМЕСТНАТА от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Токио е международен финансов център, в който се намират (А) на някои от най-големите инвестиционни банки и застрахователни компании. Освен това е център на транспортната, на издателската и на телевизионната (Б). По време на централизацията на японската икономика много големи фирми се (В) от градове като Осака в Токио, за да са по-близо до правителството. Тази (Г) постепенно намалява с бързото нарастване на населението и с поскъпването на живота в японската столица.

- А) седалищата, огнищата, работниците
- Б) търговия, продукция, индустрия
- В) преместват, прекарват, транспортират
- Г) традиция, тенденция, алтернатива

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните ФОРМИ на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

(Приятел) ми ще кандидатства в (Софийски) университет „Св. Климент Охридски“, защото само там има обучение по (специалност), която си е избрал.

Б) Местоимения

Какво ще се случи по-нататък, на (никой/никого) не беше известно.

Новодошлият изглеждаше като ученик, (чийто/чиито) родители често го наказват.

Археолозите изразиха (своята/тяхната) благодарност към всички, които са участвали в разкопките.

Момичето закъснявало и цялото (му/й) семейство било разтревожено.

В) Учтива форма

Госпожице, разбирам как сте се (чувствал), след като сте (спечелил) конкурса за млади дарования. Бяхте (развълнуван) от успеха, нали?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. ПРЕПИШЕТЕ текста в свитъка за свободните отговори, като ПОСТАВИТЕ пропуснатите знаци.

Според фолклорните представи, ако магьосница се сдобие с разковниче тя може да отключва и да заключва късмета на всеки човек. Вярването на българите, че билките имат магическа сила намира израз и във фолклорните песни. Хората вярвали, че магическите способности, присъщи на билката се прехвърлят върху носителката на името. В една народна песен се пее следното Билянка с билки сторена и на билката кръстена.

Прочетете стихотворението „Спи градът“ и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача)!

38. В свитъка за свободните отговори посочете с ЦИТАТИ от текста ДВА примера, които разкриват страданието на лирическия герой.

Спи градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз бездомен и самин –
а дъждът ръми, ръми, ръми...

Трепнали край черните стени,
стъпките размерено кълтят
и след мен невидими вървят
жалби за преминалите дни.

Образът на милото дете,
нявга озарило моя праг,
в спомени възкръсва – чист и драг –
и скръбта расте, расте, расте...

Тя дойде – дете – с пробуден жар,
с пламенна усмивка на уста,
но възжаждал вечна красота,
аз отвъргнах тленния ѝ дар.

Миналото – ах, остана то
тъмен край, от скърби заледен
и оттам отправя тя към мен
своя скръбен вик: защо, защо?

Спи градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз бездомен и самин –
а дъждът ръми, ръми, ръми...

39. В свитъка за свободните отговори със СВОИ ДУМИ посочете два примера, чрез които в стихотворението се разкрива противопоставянето между миналото и настоящето.

40. Свържете името на героя с името на автора, от чиято литературна творба е съответният герой. В списъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) Торашко
Б) Борис Морев

Димитър Димов
Елин Пелин
Йордан Йовков
Иван Вазов

Свържете името на героя с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) дядо Матейко

„На оня свят“

Г) дядо Матей Маргалака

„Другоселец“

„Гераците“

„Под игото“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „Ний“

Христо Ботев

Е) „Елегия“

Димчо Дебелянов

Иван Вазов

Христо Смирненски

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

19 май 2017 година

ТРЕТИ МОДУЛ (120 минути)

Аргументативният текст напишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място!

41. Прочетете откъса от разказа „Албена“ от Йордан Йовков и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема „Човекът между ценностите на общността и личния порив“. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

А Албена беше вече близо. Тя вървеше напред, а след нея двамата стражари. Нямахме човек, който да не познаваше Албена, но като я видяха пак отблизо, всички затаиха дъх. Албена си беше същата Албена, само че не се смееше, очите ѝ не играеха, както по-рано, а наведени под тънките вежди гледаха надолу. Носеше син сукман и къса скуртейка с лисици. Ръцете си държеше смирено отпред, като че отиваше на черква. Но когато тя се намери между двете стени от хора и дигна очи, тоя поглед, който познаваше всеки мъж и който сега беше още по-хубав, защото беше натегнал от мъка, и тия тънки вежди, и това бяло лице – от нея сякаш полъхна магия, която укротяваше и обвързваше. Грешна беше тая жена, но беше хубава. Жените, които се канеха да я хулят, тъй си и мълчаха, а патерицата на дяда Влася не се и помръдна.

И в тая тишина, в тия няколко мига стана чудо, обърнаха се и най-коравите сърца, жалост и доброта светна в очите на мъже и на жени.

– Мари, Албено, мари, дъще – проплака женски глас, – какво направи, Албено!

– Ах, Албено, Албено!

Албена се спира.

– Лельо Димке – вика тя, – прощавай! – После, като се обърна на другата страна: – Люцо, Тудорке, Савке, прощавайте! Сбогом, сбогом ви на всички!

Мнозина вече плачеха. А Албена вървеше все тъй спокойно скръбна, все тъй хубава.

– Прощавайте! – извика тя на всички. – Млада съм, сгреших. Прощавайте!

Захълцаха хора и се стълпиха към нея. Жените наваляха най-много към нея, а стражарите ги връщаха. Тогава нейде отзад, гневен и разтреперан, се чу гласът на дяда Влася:

– Момчета, дръжете, не я давайте. Какво е селото без Албена!

Албена стигна до каруцата, качи се и, както беше права, извика още веднъж:

– Сгреших. Прощавайте!

После седна и замълча. Тогава доведоха детето ѝ – същото, което я беше издало. И като видяха как тя го прегърна и целуна, не остана вече човек, който да не усети сълзи на очите си.

Изведнъж мелницата спря. Моторът, който непрекъснато днене и ноще беше тупал горе в железния комин като сърце, изведнъж спря и замлъкна. Помислиха, че нещо се е повредило. Но ето из широките врати на мелницата се показа Нягул, майсторът на камъните, промъкваше се измежду колята и конете и идеше насам. „Може да е спрял мелницата, за да погледа и той“ – казаха си някои.

Но Нягул си отвори път, дойде до каруцата и като си облече палтото – късо шаечно палто с кожена яка, – скочи на каруцата и седна до Албена. Ахнаха отвсякъде: ако Нягул се шегуваше, щеше да се смее, а той беше побелял като платно.

– Долу! – викна му стражарят и го хвана за рамото. – Слизай!

– Няма да сляза – продума Нягул. – Аз убих Куцара.

– Какво, какво каза. . . – завика Марин Чокоя, който беше кметски наместник. – И таз хубава, може ли?

Старшият махна с ръка.

– Право ли казва? – попита той Албена.

Албена кимна с глава и заплака. Около каруцата се натискаше плътна маса с хора. И сякаш сега се отвориха очите на всички и видяха, че и Нягул беше рус и хубавеляк, че калпакът му е бутнат назад, а перчанът му разбъркан. И носеше и той късо шаечно палто с кожена яка. Всичко стана ясно като ден.

Завикаха, загълчаха всички. Когато учудването попремина, жалостта към Албена изчезна в един миг. Жените пак я застреляха с очи, пълни с омраза, нейде назад се издигна патерицата на дяда Влася. „Кучката – викаше той, – развали още една къща!“ Връз лицата на мъжете падна облак и макар че за Албена не казваха още нищо, като че не можеха да търпят и Нягула да седи до нея. Но всичко дойде тъй бързо и тъй неочаквано, че никой не знаеше още какво да мисли и какво да приказва.

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

19 май 2017 година

Ключ с верните отговори

Въпроси с избираем отговор

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	В	1
2.	Г	1
3.	В	1
4.	В	1
5.	Б	1
6.	В	1
7.	В	1
8.	В	1
9.	Б	1
10.	Б	1
11.	В	1
12.	Б	1
13.	Б	1
14.	Б	1
15.	А	1
16.	Б	1
17.	Г	1
18.	Г	1
19.	В	1
20.	Г	1
21.	В	1
22.	А	1
23.	Б	1
24.	А	1
25.	Б	1
26.	А	1
27.	Г	1
28.	Б	1
29.	А	1
30.	А	1

Въпроси със свободен отговор

Въпрос №	Верни отговори	Брой точки
31.	А, В, Г, Е	4 т.
32.	<u>Възможни отговори:</u> мед / пчелен мед полезни свойства на меда	1 т.
33.	Теза	2 т.
34.	Текст	4 т.
35.	А) седалищата Б) индустрия В) преместват Г) тенденция	4 т.
36.	А) приятелят, Софийския, специалността Б) никого, чиито, своята, му В) чувствали, спечелили, развълнувана	10 т.
37.	Според фолклорните представи, ако магьосница се сдобие с разковниче, тя може да отключва и да заключва късмета на всеки човек. Вярването на българите, че билките имат магическа сила, намира израз и във фолклорните песни. Хората вярвали, че магическите способности, присъщи на билката, се прехвърлят върху носителката на името. В една народна песен се пее следното: „Билиянка с билки сторена и на билката кръстена“.	5 т.
38.	<u>Възможни отговори:</u> „бродя аз бездомен и самин“ „и след мен невидими вървят/ жалби за преминалите дни“ „и скръбта расте, расте, расте“ „Миналото – ах, остана то/ тъмен край, от скърби заледен“ „и оттам отпраща тя към мен/ своя скръбен вик: защо, защо“	2 т.
39.	<u>Възможни отговори:</u> Миналото е свързано с образа на любимата жена, а в настоящето лирическият аз се чувства самотен и отхвърлен. В миналото е съществувала възможност за щастие, а в настоящето тази възможност не съществува. Връщането в миналото се оказва невъзможно, оставането в настоящето е неизбежно.	2 т.
40.	А) Йордан Йовков Б) Димитър Димов В) „На оня свят“ Г) „Гераците“ Д) Христо Смирненски Е) Христо Ботев	6 т.
41.	Текст	30 т.